

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0822U100316

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 20-01-2022

Статус: Захищена

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Овчаренко Наталія Миколаївна

2. Ovcharenko Nataliia Mykolayivna

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 033

Назва наукової спеціальності: Гуманітарні науки. Філософія

Галузь / галузі знань:

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Не застосовується

Дата захисту: 29-12-2021

Спеціальність за освітою: Мова і література (російська)

Місце роботи здобувача: Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Код за ЄДРПОУ: 02071205

Місцезнаходження: майдан Свободи, буд. 4, м. Харків, Харківський р-н., Харківська обл., 61022, Україна

Форма власності:

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): ДФ 64.051.052

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Код за ЄДРПОУ: 02071205

Місцезнаходження: майдан Свободи, буд. 4, м. Харків, Харківський р-н., Харківська обл., 61022, Україна

Форма власності:

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Код за ЄДРПОУ: 02071205

Місцезнаходження: майдан Свободи, буд. 4, м. Харків, Харківський р-н., Харківська обл., 61022, Україна

Форма власності:

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Код за ЄДРПОУ: 02071205

Місцезнаходження: майдан Свободи, буд. 4, м. Харків, Харківський р-н., Харківська обл., 61022, Україна

Форма власності:

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації:

Коди тематичних рубрик: 02.11

Тема дисертації:

1. Метафора і метафоризація: філософсько-антропологічний вимір
2. Metaphor and Metaphorization: Philosophical and Anthropological Dimension

Реферат:

1. Дисертація присвячена дослідженню метафори, метафоризації у культурному та творчому процесах. Робота є однією з перших спроб в українській філософії у цілісному філософсько-антропологічному аналізі осмислити проблеми метафоризації, семіозису, вироблення абстрактних понять та художніх образів,

метафора розглядається як складний багатовимірний феномен мови, мистецтва та соціокультурного буття людини. Актуальність та вибір теми дослідження зумовлені збільшенням практичного та наукового інтересу до феномену метафори не як до стилістичного засобу мови, а як антропологічної реальності, що знаходить вияв у мові та мистецтві. У період змін у соціальній та духовній структурі суспільства, його глобалізації та технологізації, метафора набуває усе більшого значення як феномен, що присутній у мисленні, свідомості та підсвідомості людини, але, тим не менш, відсутній у базових принципах роботи штучного інтелекту зі «штучним мисленням», тобто не-антропологічним мисленням. Тому, виходячи з актуальності теми дослідження, дисертантом сформульоване наукове завдання, що полягає у постановці питання у площині культурної і філософської антропології, як у культурі при неминучому впливі метафори формуються нові смисли. Теоретична актуальність роботи обумовлена застосуванням концептів метафори, метафорону, символу, абстрактної та абсолютної метафори, співвідношення моделей семіозису та культурогенезу, культурної еволюції людини. Методологічна актуальність обумовлена застосуванням трансдисциплінарних і міждисциплінарних підходів до феномену метафори, найважливішими з яких є герменевтичний, семіотичний, функціональний, культурно-антропологічний, культурно-психологічний та когнітивний методи. Методологічну основу дослідження складають ряд методів та значущих філософських та філософсько-антропологічних концепцій: логіко-аналітичний метод (аналіз метафори як філософської категорії); метод абстрагування (для визначення ступеня абстрагування у різних типах метафор у мистецтві); семіотичний метод (розглянута метафора як семіотична реальність мови, запропонована нова модель семіозису протягом еволюції культури); герменевтика (проаналізоване функціонування метафор як поетичних тропів та багатогранних художніх образів у мистецьких творах, уточнена герменевтика метафори згідно «циклу життя» метафори, використана герменевтична теорія П. Рікера «живої метафори» як способу діалектичного єднання об'єкта – суб'єкта, реального – уявного у пізнанні), методи культурної антропології (розгляд метафори у річищі еволюціонізму, неоеволюціонізму та функціоналізму), методи філософської антропології (проведений аналіз метафори як універсальної категорії людського життя, а когнітивних процесів як засобів тотальної метафоризації). Загальнотеоретичну основу дослідження складають праці сучасного когнітивізму Дж. Лакоффа та М. Джонсона, праці з семантики Ч. Пірса, А. Шаффа, Ж. Піаже, філософія символу та міфу О. Ф. Лосева, С. С. Аверінцева, Е. Кассіра та О. М. Фрейденаберг, метафорологія Г. Блюменберга, філософсько-психологічні роботи К. Юнга, Е. П. Ільїна, В. Н. Дружиніна, О. М. Леонтьєва, П. В. Симонова, М. Полані, Г. Гарднера. Мета – філософсько-антропологічний аналіз раціональних та ірраціональних сторін метафори у мисленнєвому процесі людини через вираження у мові та мистецтві, а також виявлення механізмів метафоротворення та джерел походження явища метафоричності (метафоризації). Об'єктом дослідження є метафора як передумова та результат творчої діяльності. Предметом дослідження є метафора як когнітивно-емоційний процес та антропологічний стан людської спільноти протягом її філогенезу, способи метафоризації (у мові, мистецтві, культурі). Наукова новизна одержаних результатів розкривається у таких положеннях: Уперше: – метафора, згідно нашої гіпотези, інтерпретується як антропологічно важливий чинник розвитку мислення, як філософський феномен, що займає проміжне становище між конкретним і абстрактним мисленням; – доводиться, що метафора виступає способом розв'язання найбільш складних та проблемних задач, що постають у тому чи іншому культурному середовищі, оскільки творчі рішення під час створення метафор та метафоризації сприяють побудові нових нейронних зв'язків, інноваційним рішенням тих чи інших ситуацій в культурі та загальному покращенню когнітивних процесів;

2. The dissertation is dedicated to research of metaphor, metaphORIZATION in cultural and creative processes. The work is one of the first attempts in Ukrainian philosophy to comprehend problems of metaphORIZATION, semiosis, production of abstract concepts and artistic images in holistic philosophical and anthropological analysis, metaphor is seen as a complex multidimensional phenomenon of language, art and sociocultural existence. The relevance and choice of the research topic are due to increasing practical and scientific interest to the phenomenon of metaphor not as to a stylistic means of language, but as anthropological reality reflected in language and art. In a period of change in the social and spiritual structure of society, its globalization and technologization, metaphor is becoming increasingly important as a phenomenon present in thinking process,

consciousness and subconscious but is nevertheless absent in the basic principles of artificial intelligence with «artificial thinking», i. e. non-anthropological thinking. Therefore, based on relevance of the research topic, the dissertation formulates a scientific task, which is to pose a question in the field of cultural and philosophical anthropology: in what way new meanings are formed in culture with an inevitable influence of metaphor. Theoretical relevance of the work is due to the use of concepts of metaphor, metaphoron, symbol, abstract and absolute metaphor, the ratio of models of semiosis and culturogenesis, human cultural evolution. Methodological relevance is due to the application of transdisciplinary and interdisciplinary approaches to the phenomenon of metaphor, the most important of which are hermeneutic, semiotic, functional, cultural-anthropological, cultural-psychological and cognitive methods. Methodological basis of the study is formed from a number of methods and significant philosophical and philosophical-anthropological conceptions: logical-analytical method (analysis of metaphor as a philosophical category); method of abstraction (to determine degree of abstraction in different types of metaphors in art); semiotic method (metaphor is considered as a semiotic reality of language; a new model of semiosis during the evolution of culture is suggested); hermeneutics, the functioning of metaphors as poetic tropes and multifaceted artistic images in works of art is analyzed, the hermeneutics of metaphor according to the «life cycle» of metaphor is specified, P. Ricoeur's hermeneutic theory of «living metaphor» is used as a way of dialectical unity of object – subject, real – imaginary in cognition process), methods of cultural anthropology (consideration of metaphors in the stream of evolutionism, neoevolutionism and functionalism), methods of philosophical anthropology (analysis of metaphor as a universal category of human life, and cognitive processes as a means of total metaphorization). General theoretical basis of the study are the works of modern cognitivism by J. Lakoff and M. Johnson, works on semantics of Ch. Pierce, A. Schaff, J. Piaget, philosophy of symbol and myth A. F. Losev, S. S. Averintsev, E. Cassirer and O. M. Freidenberg, metaphorology of H. Blumenberg, philosophical and psychological works of K. Jung, Ye. P. Ilyin, V. N. Druzhinin, A. N. Leontiev, P. V. Simonov, M. Polany, H. Gardner. The aim of the work is philosophical and anthropological analysis of rational and irrational aspects of metaphor in human thinking process through reflection in language and art, as well as to identify mechanisms of metaphor formation and sources of phenomenon of metaphor (metaphorization process). The object of the research is metaphor as a prerequisite and a result of creative activity. The subject of the research is metaphor as a cognitive-emotional process and anthropological state of human community during its phylogenesis, methods of metaphorization (in language, art, culture). The scientific novelty of the obtained results is revealed in the following points: For the first time: – metaphor, according to our hypothesis, is interpreted as an anthropologically important factor in the development of thinking process, a philosophical phenomenon that occupies an intermediate position between concrete and abstract thinking;

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки:

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності:

Підсумки дослідження:

Публікації:

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПВ:

Впровадження результатів дисертації:

Зв'язок з науковими темами:

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Титар Олена Володимирівна
2. Tytar Olena Volodymyrivna

Кваліфікація: д. філос. н., 09.00.04

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Толстов Іван Вікторович
2. Tolstov Ivan Viktorovych

Кваліфікація: к. філос. н., 09.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Бойченко Михайло Іванович
2. Boychenko Mikhail Ivanovich

Кваліфікація: д.філос.н., 09.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Перепелиця Олег Миколайович

2. Perepelytsia Oleh M.

Кваліфікація: д. філос. н., 09.00.04

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Прокопенко Володимир Володимирович

2. Prokopenko Volodymyr V.

Кваліфікація: д. філос. н., 09.00.05

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

